

Samrådsredogörelse

Reviderad vindbruksplan Töreboda kommun

Datum: 2014-09-08

Sammanställt av Anders Hultén-Olofsson genom MTG- samarbetet.

Töreboda kommuns diarienummer: KS 2013-00023

Länsstyrelsens diarienummer: 401-11857-2014

Handlingarna skickades och tillgängliggjordes på kommunernas hemsidor 2014-03-27.

Insändare i Mariestadstidningen syntes 2014-03-28

Sista datum inlämnande av yttrande var den 30 maj 2014. Förlängd svarstid t.o.m. 10 juni 2014 har medgivits av projektledare Anders Hultén-Olofsson.

Inkomna yttranden har diarieförts och kontrollerats. Kommunen besvarar samrådssynpunkter i den här samrådsredogörelsen.

Innehåll

Yttranden.....	3
Riksantikvarieämbetet.....	3
Västtrafik.....	3
Laxå kommun.....	3
Länsstyrelsen i Värmlands län.....	4
Miljö- och byggnadsnämnden.....	4
Naturvårdsverket.....	5
Trafikverket.....	6
Tibro kommun.....	6
Energimyndigheten.....	7
Svenska kraftnät.....	8
Skogsstyrelsen.....	9
Riksvind.....	10
Axel Stoltz och Monica Blomstrand.....	10
Karlsborgs kommun.....	11
Försvarsmakten.....	11
Västergötlands Ornitologiska Förening (VgOF) och Skaraborgs Naturskyddsförening (SkaNF).....	12
Länsstyrelsen Västra Götalands län.....	13
Räddningstjänsten Östra Skaraborg (RÖS).....	15
Luftfartsverket LfV.....	16
Övergripande kommentar till inkomna yttranden.....	16

Yttranden

Riksantikvarieämbetet	Håkan Slotte
Inkom 2014-04-04	Yttrande inkom i tid
Sammanfattning av yttrande:	
<ul style="list-style-type: none">Riksantikvarieämbetet hänvisar till länsstyrelsen som företrädare för de statliga kulturmiljöintressena i ärendet.	

Västtrafik	Hilda Bengtsson
Inkom 2014-04- 11	Yttrande inkom i tid
Sammanfattning av yttrande:	
<ul style="list-style-type: none">Västtrafik har inga synpunkter på den reviderande Vindbruksplanen för Mariestad, Töreboda och Gullspångs kommuner.	

Laxå kommun	KS §71
Inkom 2014-05-05	Yttrande inkom i tid
Sammanfattning av yttrande:	
<ul style="list-style-type: none">Laxå kommun avstår från att lämna synpunkter i ärendet med följande motivering:Laxå kommun lämnade 2010 ett kritiskt granskningsyttrande genom Sydnärkes Miljönämnd då den nu gällande vindbruksplanen ställdes ut. Invändningarna från Miljönämnden handlade om att ett område pekats ut som lämpligt längs västra stranden av Unden (motsvarande Område 10 i den reviderade vindbruksplanen). Detta bedömdes av Miljönämnden få stor påverkan på landskapsbilden och därigenom riksintresset för turism och naturvård. Vindbruksplanen antogs trots det utan ändringar. Efter antagandet av vindbruksplanen har ett tillstånd för att uppföra en vindkraftspark, "Fågremo", omfattande högst 18 verk erhållits inom detta område väster om Unden. Sydnärkes miljöförvaltning bedömer att en revidering av vindbruksplanen inte får några konsekvenser på landskapsbilden vid Unden. Ett tillstånd finns redan till att uppföra en vindbrukspark. Således är det utpekade området redan att betrakta som ianspråktaget för vind bruk. Den sammantagna bedömningen är att den reviderade vindbruksplanen inte får någon påverkan på Laxå kommun.	

Länsstyrelsen i Värmlands län		Bengt Falemo Emil Jessen
Inkom 2014-05-12	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none"> Länsstyrelsen i Värmlands län har inget att erinra i ärendet. 		

Miljö- och byggnadsnämnden		<ul style="list-style-type: none"> MBN § 60
Inkom 2014-05-16	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ol style="list-style-type: none"> Den föreslagna revideringen tar på ett tydligt och bra sätt upp område för område och motiverar de ändringar som föreslås. Det är också bra att en metod för viktning av olika intressen tagits fram. Planförslaget bör innehålla en bedömning hur dessa förändringar kommer att påverka möjligheterna till energiproduktion. I kommunernas gemensamma energi- och klimatplan från 2009 finns ett mål om att 35 % av den förbrukade elenergi i kommunerna ska komma från lokalt producerad förnybar energi. Miljö- och byggnadsnämnden anser vidare att område 10 i Töreboda kommun egentligen inte är ett lämpligt område för vindkraft då det inkräktar på riksintressen för naturvård och friluftsliv. I området finns dock ett givet tillstånd för 18 verk vilket inte påverkas av en eventuell ändring av vindbruksplanen. Område 5 i Töreboda kommun ligger i nära anslutning till sjön Östen vilket ingår i Natura 2000 av hänsyn till fågellivet. För åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område krävs särskilt tillåtlighetsprövning enligt kapitel 7 §28a Miljöbalken. Planen bör göra ett ställningstagande kring möjligheten att nyttja de vindkraftverk som byggs i odlingslandskapet för att återskapa småbiotoper. Se ref. Jordbruksverket 2011 "Vindkraft i slättlandskapet - så gynnar anläggning av naturmiljöer den biologiska mångfalden. Avseende vindbruksplanens påverkan på kulturmiljöer kan det minskade antalet områden och deras i sin tur minskade areal anses indirekt stärka skyddet för landskapsbilden. Det bör påpekas att ett tematiskt tillägg till översiktplanerna kan komma att missuppfattas som styrande för lokalisering även av icke- tillståndspliktiga vindkraftverk och -parker, något som kan resultera i ett större antal yttranden i samband med att grannar och sakägare ska höras. 		

Bemötande

1. Kommunen noterar synpunkten.
2. Potentialen för energiproduktionen i Töreboda kommun förväntas att öka till följd av den utökade arealen som kan lämpliggöras. Till följd av efterfrågan från flera myndigheter så har en ny uppskattning gjorts och införts i MKB. Därvid jämförs utbyggnadspotentialen i den reviderade vindbruksplanen kontra den ursprungliga vindbruksplanen.
3. Kommunstyrelsen var underrättad om riksintresseområden och naturvärden inför beslut (Ks 5§/2014) om att inkludera Område 10 i samrådsförslaget.
4. Precis som Miljö- och byggnadsförvaltningen påtalar så ligger det flera vindkraftverk i området redan idag (ett i Töreboda kommun). Risker för fågellivet bör utredas av sökande av eventuell nyetablering av vindkraftverk. Tillsynsmyndigheten (numera Miljö- och byggnadsförvaltningen) har även möjlighet att ställa krav beträffande risk för fåglar inom ramarna för egenkontrollen enl. miljöbalken. Sedan samrådsförslaget arbetats har länsstyrelsen föreslagit (dnr: 511-37923-2014) att upprätta ett RAMSAR-område inom det som idag omfattar Natura 2000 kring Östen. Planen tar hänsyn till länsstyrelsens förslag.
5. Planerna uppmanar nu markägare och projektörer att ta del av informationen. I samband med etablering kring åkermark kan fördelar för den biologiska mångfalden ses som bidrar till ett mer hållbart jordbruk. Hänvisning enligt Miljö- och byggnadsförvaltningens rekommendation har tillagts planförslaget.
6. Lagkrav införs inledningsvis i den reviderade vindbruksplanen. Töreboda kommun kommer i mindre utsträckning att beröras av ev. otydligheter kring skyddsavstånd än Mariestad och Gullspångs kommuner.

För att vara tydlig mot medborgarna föreslås följande:

- Informera tydligt på hemsidan och ajourhåll information om lagkrav (vilken prövningsnivå som gäller beroende på parkens egenskaper).
- Framhåll där tydlig att Tillståndspliktiga parker omfattas av skyddsavståndet 900 meter. Anmälningsspliktiga parker berörs inte av det skyddsavståndet och parken kan hamna närmare bostadens fasad under förutsättningen att bullernivån inte överskrider 40 dB(A).
- Hänvisa till Vindbrukskollen (www.vindlov.se) genom länkning via hemsidan så att allmänheten själva kan förse sig med information om aktuella parker är tillståndspliktiga eller anmälningsspliktiga.

Naturvårdsverket		Julia Taylor
Inkom 2014-05-22	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none">• Naturvårdsverket avstår från att yttra sig.		

Trafikverket		Anton Udd Ärende TRV 2014/23353
Inkom 2014-05-22 (tillägg inkom också samma dag)	Yttrande inkom i tid	
<p>Sammanfattning av yttrande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riksintressen för trafikslagets anläggningar (i Töreboda kommun Västra Stambanan) bör redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. • Kommunen ligger helt eller delvis inom MSA-ytorna för flygplatserna Skövde, Karlsborg, Falköping, Örebro och Lidköping (instrumentflygplatser). MSA står för Minimum Sector Altitude. Kommunen berörs även av stoppytan från Karlsborgs flygplats. Det är därför viktigt att flygplatserna, LFV (www.lfv.se) och Försvarsmakten får möjlighet att granska och lämna synpunkter på den föreslagna planen. 		

Bemötande

Trafikslagets anläggningar införs i MKB enligt yttrandet. Planförslagets kartor redovisar också intressen som ligger i närheten till Vindbruksområdena.

Vindbruksplanen kommer enligt försvarets rekommendation att i granskningsförslaget tillägga att berörda ytor omfattas av försvarsmaktens MSA-yltor. Det innebär att Försvarsmakten och Luftfartsverket ska ha möjligheten att yttra sig över inför varje enskild vindkraftspark. Vad beträffar försvarets stoppområden så framhåller Töreboda kommun att det finns ytor lämplig för vindkraft inom dessa områden. Enligt miljöbalken har försvarets intressen företräde varför det i skrivande stund inte kan antas att det blir några vindkraftsparker i dessa områden. Däremot vill kommunen inte bli tvungen att revidera vindbruksplanen kommunen i det fall försvaret inte längre framfäller vindkraftbegränsningar i dessa områden.

Tibro kommun		KSau § 85 Claes Jägevall Svante Andrén
Inkom 2014-05-23	Yttrande inkom i tid	

Sammanfattning av yttrande:

- Törebodas kommuns vindbruksområden 1,2 och 3 angränsar till Tibro kommun.
- Område 1 och 2. Kommunen har i sin uppdaterade översiktsplan redovisat större delen av den nordöstra kommundelen som ett s.k. stort relativt opåverkat och tyst område. I Tibro kommun och i detta område finns 2 områden markerade som områden för vindkraftverk. Det ena området sträcker sig upp mot kommungränsen mot Töreboda och sammanfaller väl i kommungränsen med område 2. Område 1 gränsar i kommungränsen till ett "tyst område" i Tibro kommun. Rakt söder om område 2 ligger inom Tibro kommun en äldre jordbruks by av radbykaraktär, Höghult. Området har stort kulturhistoriskt värde och stora landskapliga kvaliteter med vidsträckt utsikt.
Tibro kommun förutsätter att verk inom område 1 och 2 placeras så att de miljöer som pekats ut för bevarande inom Tibro kommun inte kommer att störas av vare sig buller från vindkraftverk, påverkan på landskapsbilden eller annan negativ påverkan.
- Område 3. Ett område öster om Tidån sträcker sig fram till kommungränsen mot Tibro och sammanfaller i gräns med ett område för vindkraftverk. Inga synpunkter på detta område. I handlingarna står det att vid en vindkraftsetablering skall samråd ske med Karlsborgs kommun. Tibro kommun förutsätter att liknande samråd sker med oss när det gäller område 1, 2 och 3.
- Tibro kommun har i övrigt inget att invända mot översiktsplanen.

Töreboda kommun förespråkar en obligatorisk dialog med Tibro kommun och myndigheter om ev. vindkraftsetablering blir aktuell i områdena. Töreboda kommun kommer att beakta denna synpunkt i de fall kommunen besitter veto-rätten.

Energimyndigheten		Niclas Daniels Lars Andersson
Inkom 2014-05-28	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Energimyndigheten önskar dock betona vikten av regeringens tydliga uttalanden om att utbyggnaden av vindbruk ska främjas och därmed ges en högre prioritet än tidigare. Den nationella målsättningen för vindkraftsproducerad el är 30 TWh till år 2020. Vindbruk måste därmed också få synas i landskapen samtidigt som vindbruksetableringar ska ske i balans med andra intressen. 2. Energimyndigheten avråder från att enbart referera till det tidigare tematiska tillägget för vindbruk eftersom det minskar nyttan med en vindbruksplan och försvårar möjligheten att överblicka de hänsynstaganden och analyser som föranlett lämplighetsbedömningarna. 3. I och med att förutsättningarna för vindbruk förändrats inom kommunerna bör analyserna som föranlett lämplighetsbedömningarna redovisas i både kartor och text där läsaren steg-försteg kan ta del av de avväganden och bedömningar som 		

- gjorts i likhet med den tidigare vindbruksplanen för kommunerna.
4. Vidare anser Energimyndigheten att den sammanlagda arean som klassas som lämplig för vindbruk ska redovisas för varje kommun i kombination med en enklare beräkning av vilken utbyggnadspotential som finns i form av effekt och energi.
 5. Energimyndigheten anser att det tydligare bör framgå vilka avstånd mellan bostad och vindkraftsområde som används i analysen och om avståndet skiljer sig mellan kommunerna.

Bemötande

1. Töreboda kommun möjliggör ytor i enlighet med regeringens uttalanden om främjandet av vindkraften.
2. Kommunen har noterat synpunkten och gjort erforderliga ändringar i MKB.
3. Analyserna kommer inte att redovisas stegvis på samma sätt som den ursprungliga vindbruksplanen eftersom en ny metod har använts. Bedömningar framgår i text samt listan i "Bilaga 2" och kartor i "bilaga 3" till MKB. Resultatet har därefter visualiserats med hjälp av GIS-programvara. Anledningen att inte bilägga kartorna i planförslaget är att tillgodose önskan om en "tunnare" produkt, genom att hålla ner sidantalet. Underlaget till planen hör hemma i en MKB.
4. Area för varje enskilt område enligt samrådsförslaget framgår av samrådshandlingar. Kommunen har avstått från att uppskatta mängden vindkraftverk inom områdena (läs bemötande av Miljö- och byggnadsförvaltningens yttrande). Uppskattningarna som gjordes i den ursprungliga vindbruksplanen visade sig att var gravt överskattade (vindkraftenergipotentialen har därför också överskattats i kommunens klimat- och energiarbete när uppgifter har hämtats från den ursprungliga vindbruksplanen).
5. Kommunen noterar synpunkten

Svenska kraftnät		Jenny Stern
Inkom 2014-05-28	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none"> • Svenska kraftnät (SVK) har tagit del av rubricerat ärende och har ingenting att erinra mot upprättat förslag. I sammanhanget vill Svenska kraftnät lyfta fram information: • Vi vill dock påminna om att all utbyggnad av elproduktion kräver anslutningsnät. Vid större produktionsetableringar krävs ofta förstärkningar av såväl lokal-, region- som stamnät. All produktionsutbyggnad medför därmed utbyggnad av infrastrukturen för el. Detta bör beaktas i den fortsatta planeringen. • För att upprätthålla en god flygsäkerhet vid besiktningar rekommenderar Transportstyrelsen att vindkraftverk och master med stag med en totalhöjd lägre än 50 meter placeras minst 100 meter från kraftledning. Vindkraftverk och master med stag med en totalhöjd över 50 meter bör placeras minst 200 meter från 		

kraftledning. Avståndet beräknas med utgångspunkt från kraftverksrotorns periferi. För verk med en rotordiameter på 100 meter eller mer bör avståndet mellan torn och ledning vara större än 250 meter.

- Svenska kraftnät vill påpeka att angivna säkerhetsavstånd kommer att ses över då senaste tidens rotorhaverier har påvisat behovet av ökade säkerhetsmarginaler.
- Svenska kraftnät vill även påminna om de tekniska krav som omfattar alla vindkraftverk och vindkraftsparker med kapacitet större än 1,5 MW. Dessa krav återfinns i föreskriften SvKFS 2005:2 "Affärsverket Svenska kraftnäts föreskrifter och allmänna råd om driftsäkerhetsteknisk utformning av produktionsanläggningar".
- För ytterligare information rörande Svenska kraftnäts framtida planer för stamnätet för el hänvisar SVK till Perspektivplan 2025.

Kommunen noterar informationen. Inför varje enskild etablering kommer projektören att behöva kontrollera att kapacitet finns för energiproduktionen. Inom kommunen är framträdande nätägare och koncessionsägare Fortum, Vänerenergi och SVK.

Skogsstyrelsen		Arne Jansson Anders Wiborg
Inkom 2014-05-30	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ol style="list-style-type: none">1. Vindkraftverk bör i så långt som möjligt placeras i närheten av befintliga vägar. Vid anläggning och planering av vägar och elnät skall hänsyn tas så att inte natur- och kulturvärden kommer till skada.2. Skogsstyrelsen vill därför informera om att det finns en registrerad tjäderlekplats, vid trollmossen på fastigheten Gårdsjö 1:13, inom område 6 i Gullspångs kommun. Se S1OF:s Tjäderinventering 1996: tjäderrapport Trollmossen (Skogsstyrelsens diarienummer: 2014/1434). Tjäderplatsen ligger inom ett värdefullt våtmarkskomplex dit Svartsjön och Våtmarker norr därom, Labbitmossen, samt Gårdsjömossen och Trollmossen ingår. Våtmarkerna kring Svartsjön har klass 1 i våtmarksinventeringen och Labbitmossen har klass 2. Sumpskogar binder även ihop lekplatsen med sjön Långtjärnen.3. Största hänsyn bör tas till nyckelbiotoper och objekt med naturvärden och placeringar bör inte heller här medges.		

Bemötande

1. Vägdragning är en miljökonsekvens som lyfts fram i Naturvårdsverkets rapport 6499 "Vindkraftens effekter på landlevande däggdjur". Det handlar om att vägar som anläggs tillsammans med exempelvis vindkraft i oländig terräng underlättar för mänsklig aktivitet i tidigare "vilda" områden. Därmed riskerar djurlivet att tryckas

tillbaka ytterligare. Problematiken tas även upp i MKB och är en av anledningarna till att kommunen förordar jordbruksmark för vindkraftsetablering snarare än andra markanvändningsformer.

2. Töreboda kommun är tacksam för bilagd information om tjäderområdet som gränsar till Töreboda kommun (men ligger i Gullspångs kommun). Eftersom tillstånd redan finns för en större vindkraftspark i området föreslår kommunen att tjäderfrågan blir föremål för tillsyn och egenkontroll.
3. Analysen som ligger till grunden för vindbruksområdena framgår av MKB samt dess bilagor 2-3. Nyckelbiotopområden har undantagits för vindkraftsetablering. Inga naturvärdesobjekt finns i anslutning till områdena.

Riksvind		Lars Gustafsson
Inkom 2014-05-30	Yttrande inkom i tid	
Förtydligande inkom samma datum		
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none">• Framhåller att ett nytt område ska läggas till. Området har tidigare diskuterats vid framtagandet av den ursprungliga vindbruksplanen. Området som avses kallades Område 13 under samrådet för den ursprungliga vindbruksplanen.		

Även i det reviderade samrådsförslaget finns område A som (som motsvarar omnämnt område 13). Området fortfarande är alltså attraktivt för vindkraftsetablering enligt analysen för den reviderade vindbruksplanen. Motivation till bortprioriteringen (enl.kap 7.2.1) är främst mot den reviderade vindbruksplanens Område 7 som valts att framhålls istället.

Axel Stoltz och Monica Blomstrand		
Inkom 2014-05-30	Yttrande inkom i tid	
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none">• Befintlig byggnation tros komma att inverka menligt på det sedan våren 2012 startade Leader-projektet med bl.a. en ridled runt sjön Uden.• Flera av vindkraftverken är planerade att byggas nära, ca 100 m, intill den allmänna vägen som går genom Fägrems 1 :2 mellan Pjungserud och Åsebol. Det innebär en risk för olyckor såsom exempelvis islossning vintertid och rotorbladshaverier av olika slag.• På nätterna råder här total tystnad. Även om 40 dB(A) ej anses vara högt och		

störande så kommer det att bli mycket störande här.

- Och ingen, varken Kommun, Landsting eller Miljödomstol, bryr sig om Naturvårdsverkets riktlinjer där det är bestämt att områden med lågt bakgrundsljud inte ska ha en ljudnivå från vindkraftverk överstigande 35 dB(A).
- Oro uttrycks för skuggbildning och blinkande signalljus från verken.
- Uttrycker oro för skada på naturlivet

Bemötande

Områden med lågt bakgrundsljud ska befästas i översiktsplanen för att 35 dB(A) ska tillämpas vid provningar. Med "tysta områden" menar kommunen därmed "stora opåverkade områden" som kan upprättas enligt miljöbalkens 3:e kapitlet 2§. Töreboda har inte pekat ut något stort tyst område i sin Översiktsplan (1992). Därmed inte sagt att karaktären för tyst område inte finns.

Karlsborgs kommun	KSAU §7 Magnus Hagebratt
Inkom 2014-06-03	
Sammanfattning av yttrande:	
<ul style="list-style-type: none"> • Kommunstyrelsens arbetsutskott har inget att erinra. 	

Försvarsmakten	Camilla Bramer Lars Träff
Inkom 2014-06-03	
Sammanfattning av yttrande:	
<ul style="list-style-type: none"> • Töreboda kommun påverkas delvis av riksintressen för totalförsvarets militära del inom Karlsborgsområdet. I detta förslag till vindbruksplan framförallt i form av MSA-område för Karlsborgs flygplats (influensområde för luftrum). • Område 2 och 3 berörs av MSA-område för Karlsborgs flygplats (influensområde för luftrum). Det bör därför framgå i planen att höjdrestriktioner kan förekomma inom dessa områden. 	

Planförslaget ändras så att upplysningar finns om MSA-ytorna.

Västergötlands Ornitologiska Förening (VgOF) och Skaraborgs Naturskyddsförening (SkaNF)		Göran Mellbring (VgOF) Ulla Kjellander (SkaNF)
Inkom 2014-06- 09	Yttrande inkom inom förlängd tidsram	
<p>Sammanfattning av yttrande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Föreningarna har beslutat lämna ett gemensamt yttrande. Samråd har skett med Töreboda Naturskyddsförening och fågelklubbarna i Skövde respektive Tibro. • Område 3, Västra Ryholm - Lokala ornitologer uppger att det finns häckande havsörn i närheten av området. Detta utesluter åtminstone delar av detsamma. Mer uppgifter finns hos länsstyrelsen. • Område 5, Moholm - Området ligger i högra delen av de öppna fält som ligger i nordost om sjön Östen. Denna är Ramsarområde, Natura 2000 område och naturreservat. Havsörn häckar i anslutning till sjön. År 2013 skedde en lyckad häckning norr om sjön och 2014 en misslyckad i sydost. Det är relativt vanligt att havsörn byter boplats och växlar mellan olika bon. Område 5 ingår definitivt i parets födosökningsrevir. Under icke häckningstid rastar/födosöker härutöver ett varierande antal havs- och kungsörnar vid sjön. Som mest har räknats minst 13 olika individer av havsörn under samma månad (oktober 2011). Vid Östen rastar ett stort antal gäss. Den rödlistade skogssädgåsen räknas varje vår och höst av Skövde Fågelklubb. Antalet varierar vanligen mellan 10 till 20 tusen. De sover i sjön på nätterna och flyger varje morgon ut till födoplatser i den omgivande jordbruksbygden. De områden som besöks varierar i viss mån mellan åren beroende av hur åkrarna brukats. Mitt på dagen återvänder de till sjön för att dricka varefter de åter flyger ut. De vistas i området mer än fyra veckor på våren och omkring åtta veckor på hösten. Vistelsetiden varierar beroende av tjällossning respektive frostbildning. Gässen löper relativt liten risk att skadas av vindkraftverk under normala förhållanden. Om en örn visar sig lyfter alla gässen panikartat. <ul style="list-style-type: none"> ○ Det rör sig ibland om tresiffrigt antal. Denna situation, som är relativt vanlig, innebär rimligen ökade risker för kollision. Hypotesen är mycket svår att verifiera då kombinationen födosökande örnar, födosökande sädgåss och vindkraft är svår att finna. Därför bör försiktighetsprincipen tillämpas. Den stora risken är emellertid att döda fåglar (även andra gåsararter och till exempel sångsvan) drar till sig örnar som riskerar att dödas av rotorbladen. ○ På Gottland har genomförts ett forskningsprojekt under åren 2009-13. Den visar att årligen dödas på ön i genomsnitt mellan nio och tio örnar enligt upphittade kadaver. Den verkliga siffran ligger med stor sannolikhet väsentligt högra eftersom kadaver försvinner relativt snabbt. På Gotland finns totalt cirka 150 vindkraftverk. Endast en mindre del av ön, Näsudden, är systematiskt inventerad. En rapport kommer att publiceras de närmaste veckorna (Mårten B. Hjernquist). ○ Vid Östen rastar under vår och höst sedan lång tid även den rödlistade arten fjällgås (CR – akut hotad). Antalet har tenderat att öka var som mest åtta individer hösten 2013. ○ Vid Östen häckar, och framförallt rastar under sträckperioderna, ett stort 		

<p>antal fågelarter. Ett par av brun kärrhök häckar vid norra delen. Bland rastande fåglar kan nämnas brun och blå kärrhök, pilgrimsfalk, dvärgbeckasin, dubbelbeckasin, jorduggla, änder, vadare med flera.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Sammanfattningsvis är Östen en lokal med avsevärd koncentration av fåglar framförallt vår och höst. Enligt Naturvårdsverket är vindkraftanläggningar olämpliga nära sådana områden. Vid Natura 2000-områden, som betingas av fågellivet, ska in- och utflygningszoner vara fria från vindkraft. Detta förstärks av Sveriges ansvar enligt Ramsarkonventionen. ● Område 9, Norra Ymsen - Området har tidigare hyst häckande havsörn. Noggrann inventering krävs före tillståndsgivning. Vidare är östra kanten av åsen rik på fladdermöss av olika arter. Detta kräver en noggrann inventering före tillståndsgivning. ● Område 10, Unden - Inom området finns relativt gott om tjäder. En gammal spelplats är numer avverkad. VgOF förutsätter att eventuell spelplats för tjäder beaktades vid tillståndsgivningen för 18 verk som gavs 2012-02-29.

Törekommun noterar informationen.

I Område 5 finns idag ett vindkraftverk uppfört inom Töreboda kommun. Det är inte klart om några uppgifter finns om hur dessa vindkraftverk påverkat fågellivet. Vid ev. etablering i Område 5 bör prövningsmyndigheten kunna begära in uppgifter från befintlig verksamhet för att kunna bedöma om platsen är förenlig med nya vindkraftverk.

Norr om Område 10 finns en känd tjäderspelplats. Se S1OF:s Tjäderinventering 1996: tjäderrapport Trollmossen (Skogsstyrelsens diarienummer: 2014/1434). Platsen ligger i Gullspång kommun men angränsar till Töreboda kommun.

Länsstyrelsen Västra Götalands län	Jens Rasmussen Mehdi Vaziri
Inkom 2014-06-16	
<p>Sammanfattning av yttrande:</p> <p>Länsstyrelsen har framställt en sammanfattning av inkomna yttranden till länsstyrelsen.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Länsstyrelsen anser att det är positivt att kommunen har valt att genom en revidering av det tematiska tillägget till översiktsplanen belysa målkonflikter och föreslå åtgärder för att kunna göra kommunen än mer attraktiv för boende och fritid samtidigt som den ska bidra till en utbyggnad av värdefull elproduktion i översiktsplaneringen. Att väga in olika kommunala, regionala och nationella värdena för att kunna komma fram till en kommunal viljeriktning beträffande energiomställning välkomnas av Länsstyrelsen. 2. Samverkan över kommungräns i olika angelägenheter gynnar som regel en 	

- kommuns utveckling. Länsstyrelsen föreslår att kommunen fortsatt samverkar med grannkommun vad gäller bostadsförsörjning och offentlig service åt medborgarna.
3. I handlingarna saknar Länsstyrelsen de analyser och hänsynstaganden som gjordes i förra planen inför valet av platserna. Att de utpekade lämpliga platserna ska redovisas samlat och ur en överskådlig lämplighetsbedömning och utan hänvisning till andra dokument underlättar förståelsen och vikten av värdena för områdena.
 4. Länsstyrelsen anser att det tematiska tillägget för vindbruk, "Miljökonsekvensbeskrivning Reviderad Vindbruksplan 2014" ska revideras så att tillägget blir fristående i förhållande till tidigare tematiska tillägg för vindbruk.
 5. Töreboda kommun påverkas av riksintressen för totalförsvarets militära del i Karlsborgsområdet. I detta förslag till vindbruksplan påverkas kommunen framförallt när det gäller Karlsborgs övningsflygplats i form av stoppområde för höga objekt samt MSA-område (influensområde för luftrum).
 6. Riksintressen för trafikslagets anläggningar (i Töreboda kommun Västra Stambanan) bör redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. Områdena 1, 2 och 3 bör utgå ur förslaget till vindbruksplan eftersom de är belägna inom stoppområde för höga objekt samt att de delvis hamnar i konflikt med Försvarets tekniska system. En etablering av vindkraftverk inom dessa områden skulle medföra påtaglig skada på riksintresset för totalförsvarets militära del, Karlsborgs övningsflygplats och Försvarets tekniska system. Beslut om stoppområden för höga objekt fattades 2010. Alla övriga områden som föreslås som lämpliga för vindkraft i Töreboda kommun berörs av MSA för Karlsborgs övningsflygplats. Det bör därför framgå i planen att höjdrestriktioner kan förekomma med hänsyn till MSA för Karlsborgs övningsflygplats.
 7. Post- och telestyrelsen (PTS), meddelar att uppförande av vindkraftverk kan i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftbolag och de radiolänköperatörer som blir berörda av vindkraftse-tableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför detta samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänköperatörerna är.
 8. SGI anser att det är värdefullt om grova bedömningar av i vilken omfattning det finns geotekniska svårigheter att dra fram anslutningsvägar samt i vilken utsträckning det inom respektive område finns goda förutsättningar att grundlägga vindkraftverk, ingår som en lokaliseringsfaktor redan i över siktsplanen. Sådana översiktliga värderingar kan göras från bl.a. geologiska och topografiska kartor. SGI noterar också att länsstyrelsen i sitt granskningsyttrande 20 10-04-06, som en av de förutsättningar som bör beskrivas och beaktas i vindbruksplanen, anger att det är viktigt att utreda tillfarts- och transportvägar. Stora delar av kommunerna ligger under högsta kustlinjen och finkorniga jordarter är inte ovanliga. Detta kan påverka etableringsförutsättningarna, även om de geotekniska förutsättningarna för etablering av vindkraft inom de markerade områdena allmänt kan bedömas som goda.
 9. Länsstyrelsen uppmärksammar kommunen om att tillskott av el från vindkraft potentiellt kan bidra även till att minska produktionen av el från fossila energikällor

varför flera miljömål kan vara lämpliga att nämna såsom "Frisk luft".

Bemötande

1. Synpunkten noteras.
2. Kommunen betraktar samarbetet med Gullspång och Mariestad kommuner som lyckat beträffande vindbruksplanen. Områden i kommungränserna har möjliggjorts på ett bättre sätt. Dessutom har arbetsinsatsen reducerats kraftigt om man jämför mot att kommunerna enskilt skulle genomfört varsin plan oberoende av ett samarbete.
3. Lämplig information och kartbilagor läggs till MKB och planförslaget.
4. På Länsstyrelsens och Energimyndighetens inrådan inkluderas lämpliga delar i planförslaget och MKB.
5. Försvarets intressen kommer att finnas i handlingarna. Se MKB Bilaga 4.
6. Trafikverkets intressen kommer att finnas i handlingarna. Se MKB samt planförslag.
7. Kommunen noterar Post- och telestyrelsens synpunkt.
8. Kommunen anser att geotekniska grundförhållanden är för detaljerad kunskap för att ha med i det tematiska tillägget till översiktsplan.
9. Kommunen instämmer och inkluderar miljömålet i handlingarna.

Räddningstjänsten Östra Skaraborg (RÖS)		Hans Ingbert
Inkom 2014-06-17	Yttrande inkom sent	
Sammanfattning av yttrande:		
<ul style="list-style-type: none">• Från räddningstjänstsynpunkt finns intet att erinra under förutsättning<ul style="list-style-type: none">○ räddningstjänstens behov av att nå vindkraftverken med räddningsfordon tillgodoses○ anläggningsinnehavaren medverkar i planeringen av räddningsinsatser på hög höjd och även är beredd att medverka till anskaffning av lämplig räddningsutrustning○ störningar på räddningstjänstens utrustning vid dess mast- och teknikbyggnader för bl.a. radiolänktrafik inte kommer att ske○ riskutredning avseende områden där risk kan finnas för att delar från vindkraftverkens vingar kan landa i händelse att de genom olycka lossnar. Inmätt riskområde bör sedan underlag i planarbetet avseende nyetablering av bostäder och annan verksamhet.		

Kommunen förutsätter att Räddningstjänsten får tillfälle att yttra sig över dessa frågor i samband med prövning i det enskilda fallet.

Luffartsverket LfV		Gert Carlsson
		Johan Arvik
Inkom 2014-08-07	Yttrande inkom sent	
<p>Sammanfattning av yttrande:</p> <p>LfV har som sakägare av CNS-utrustning inget att erinra mot något av de utpekade områdena för vindkraft i någon av vindbruksplanerna. Med CNS-utrustning menas utrustning för kommunikation, navigation och radar (Communication, Navigation, Surveillance). Analysen grundar sig på Svensk Standard 447 10 12 utgåva 1:1991 "Skyddsavstånd för luftfartsradiosystem mot aktiva och passiva störningar för elektrisk kraftöverföring och tågdrift", Standardiseringskommissionen i Sverige samt på ICAO DOC 015.</p> <p>LfV vill likväl uppmärksamma om att LfV enligt lag ska remitteras innan uppförandet av vindkraft, varför LfV rekommenderar att en flyghinderanalys genomförs inför varje enskild etablering. I remissvaret har LfV inte analyserat konsekvenser för flygvägar till och från flygplatser, samt om CNS-utrustning ägd av flygplats kan riskera att bli påverkad. Berörda flygplatser skall därför alltid tillfrågas som sakägare om byggnadsverk över 20 meter ingår i planer, eller om flygplatserna av annan anledning misstänks kunna bli påverkade av en etablering. Med berörd flygplats avses att etableringen hamnar inom flygplatsens MSA-yta ca 60 km ut från flygplatsen. MSA är den hinderyta som är störst och står för "Minimum Sector Altitude".</p>		

Övergripande kommentar till inkomna yttranden

Töreboda kommun är tacksam för värdefulla synpunkter som inkommit under samrådet.

Töreboda kommun vill särskilt understryka att inför varje enskild B- tillståndspliktig anläggning kommer Länsstyrelsens Västra Götalands läns Miljöprövningsdelegation att pröva och överse samråd enligt lagkrav. Därmed tillkommer således ytterligare möjlighet att yttra sig beträffande vindkraft inom de utpekade områdena i den reviderade vindbruksplanen.

Kommunens huvudsakliga uppgift är att tillstyrka eller avstyrka tillståndsansökan i sin helhet enligt miljöbalkens 16 kapitel, 4§. Därvid ska den reviderade vindbruksplanen tjäna som vägledande underlag.

För närvarande tar Energimyndigheten fram vägledningsdokumentet "Vägledning för kommunal tillstyrkan vid tillståndsprövning av vindkraftverk". Remissversionen av vägledningen lägger stor vikt på att den kommunala prövningen bör utgå ifrån översiktsplanen. Det stärker vindbruksplanens betydelse vid vindkraftsetableringar där kommunens vilja kan framhållas.